

Особености на производството по осребряване на имуществото на банка, застраховател и осигурител в сравнение с осребряването по ТЗ

докторант Делян Маринов

Features of liquidation proceedings of debtor's assets in a bank and insurer insolvency than liquidation in Commercial Law (CL). This report aims to clarify the main features of liquidation proceedings of debtor's assets in a bank and insurer insolvency than liquidation in Commercial Law. The basis of the statutory licenses (deviations from the general bankruptcy) is the idea of safety (stability) and trust in the banking, insurance and social security system. Specific differences in the legal status of receipt of a CL and realizing the assets of a bank, insurance and insurance companies are based on two priority objectives of the insolvency of a bank, insurance companies - the speed of production and enhanced protection of depositors and insured people.

Keywords: bank insolvency, insurer insolvency, realizing the assets

ВЪВЕДЕНИЕ:

Настоящият доклад има за задача да изясни основните особености на режима на осребряването на имуществото на банка, застраховател и осигурител в сравнение с осребряването. В основата на нормативните разрешения (отклонения от общия режим на несъстоятелността) стои идеята за сигурност (стабилност) и доверие в банковата, застрахователната и осигурителната система. Конкретните различия в правния режим на осребряването по ТЗ и осребряване на имуществото на банка, застрахователни и осигурителни дружества се основават на двете приоритетни цели на производството по несъстоятелност на банка, застрахователни и осигурителни дружества – бързина на производството и засилена защита на вложителите, застрахованите и осигурените лица.¹⁹⁹

ИЗЛОЖЕНИЕ:

Производството по осребряване на имуществото на застраховател и осигурител не разкрива съществени различия в сравнение с осребряването по ТЗ. По силата на чл. 138 от КЗ и чл. 341 от КСО за неуредените положения в производството по несъстоятелност на застраховател и осигурителни дружества се прилагат разпоредбите на ТЗ. Единствените разпоредби, които регламентират материята на осребряването в тези закони се отнасят до възможността да се извърши продажба на цялото предприятие на несъстоятелния длъжник (вж. чл. 135 от КЗ и 338 от КСО), което същност се явява единствената особеност спрямо общия режим на осребряването.

По-съществени отклонения има в производството по осребряване на банка. Поради голямото значение на института на банковата несъстоятелност в стопанския живот на страната законодателят е намерил за нужно този институт да се регламентира с отделен закон. Правната уредба на осребряването на банка се съдържа в чл. 72 – 92 от ЗБН. За неуредените положения в това производство, се прилагат съответно *разпоредбите на глави двадесет и шеста и двадесет и седма на ДОПК*. Чрез това препращане, се акцентира върху административния характер на производството по осребряване на имуществото на банка.

Централна роля в производството по чл. 72 – 92 от ЗБН има *Фондът за гарантиране на влоговете в банките (ФГВБ)*. ФГВБ е юридическо лице, създадено със Закона за гарантиране на влоговете и има за задача да гарантира пълно изплащане на сумите по влоговете на едно лице в една банка, независимо от броя и размера им до 196 000 лв. (чл. 4 ал. 1 ЗГВБ). Тази гаранция се изразява в законовото задължение на Фонда да заплати на задълженията на съответната банка към нейни вло-

¹⁹⁹ Стефанов, Г. „Търговска несъстоятелност“, трето издание, ВТ. 2011, с. 294.

жители до гарантираните размери, когато БНБ е отнела издадената лиценз за банкова дейност на търговската банка. Съгласно чл. 24 ал. 1 ЗГВБ. *фондът встъпва в правата на вложителите* към банката до размера на гарантираните суми (сумите, които фондът е заплатил на вложителите). При това положение ФГВБ често се явява най-големия кредитор в производството по банкова несъстоятелност. Освен интересите на вложителите обаче ФГВБ следва да защитава и интересите на всички кредитори (вложители и кредитори, които нямат това качество)²⁰⁰. Така освен като кредитор в производството, ФГВБ се конституира и като *орган на несъстоятелността*.

Като орган в производството по осребряване на банка ФГВБ разполага с правомощия, които в обикновеното производство по осребряване са възложени на събранията на кредиторите. За разлика обаче от събранията на кредиторите, *Фондът е административен орган*, на който законът е възложил определени властнически правомощия във връзка с банковата несъстоятелност. Актовете на Фонда съставляват индивидуални административни актове по смисъла на чл. 21 ал. 1 от АПК,

Освен, че разполага с правомощията на събранията на кредиторите, в производството по осребряване на банка, *ФГВБ изземва една доста съществена част от функциите на съда по несъстоятелността*. На Фонда са възложени всички функции по администриране на процеса и най-вече по назначаване и освобождаване на синдика осъществяване на контрол върху неговата дейност, даване на разрешение на синдика за предприемане на действия за осребряване на посочени от синдика вещи или други имуществени права от масата на несъстоятелността. И още, тук не съдът по несъстоятелността, а Фондът издава постановления за възлагане на вещите и имуществените права от масата на несъстоятелността.

Съдът по несъстоятелността се запазва като орган в производството по несъстоятелност, но тук той е натоварен само с правораздавателни функции.²⁰¹ На практика той не участва в производството по осребряване. Неговата роля се изчерпва с разглеждането на жалбите срещу действията по осребряване по реда на чл. 88 от ЗБН.²⁰²

Фактът, че производството по осребряване на имуществото на банка се развива пред административен орган и обстоятелството, че за неуредените положения се прилага административно - процесуален ред за принудително изпълнение, поставя въпроса дали и самото производство по осребряване на банка не представлява административен процес? По мое мнение, на този въпрос следва да се отговори положително. Възложеното по силата на чл. 45 от ЗБН правомощие на съда да разрешава и разрешава правните спорове, възникнали в производството по несъстоятелност, не придава съдебен характер на производството, тъй като според конституцията съдът така или иначе правораздава по всички спорове и без това да е определено изрично в закон. И в производството по ДОПК и АПК съдът извършва контрол за законосъобразност на постановените от администрацията актове, но това не прави тези производства съдебни. Дали дадено производство е съдебно или административно зависи от това кой е органа, който ръководи процеса и решава основните въпроси свързани с този процес, а в случая това е ФГВБ, а не съдът.

За разлика от единния ред за продажба на вещи и имуществени право по ТЗ, в производство по осребряване на имуществото на банка се предвиждат диференцирани процедури по продажба в зависимост от обекта на продажбата (движимия или недвижима вещь или право), както и от цената на продаваното имущество.

²⁰⁰ Лалева. П. „Основни моменти в производството по несъстоятелност на банка според новия закон за банковата несъстоятелност“ сп. „Пазар и право“ бр. 10/2002 г.

²⁰¹ Пак там.

²⁰² Единствената по съществена интервенция на съда по несъстоятелността е при продажбата на предприятието на несъстоятелния длъжник по реда на чл. 91 и сл. ЗБН. За валидното извършване на тази сделка по силата на чл. 91 ал. 3 ЗБН е необходимо одобрението на съда.

Специфично както за банковата, така и за осигурителната и застрахователната несъстоятелност е възможността за *продажбата на цялото предприятие* на длъжника като съвкупност от права задължения и фактически отношения. При извършване на сделката с предприятието производството по несъстоятелност приключва поради изчерпване на имуществото. Подобен начин за приключване на несъстоятелността ТЗ изрично не урежда. Единствено в чл. 700 ал. 2 от ТЗ е предвидено, че с плана за оздравяване на предприятието може да се предвиди „продажба на цялото предприятие“. Този текст регламентира продажбата на предприятието като част от оздравителния план. Поради това редът за продажба на банка се отличава от реда за продажба на предприятието на неплатежоспособен търговец като част от оздравителния план²⁰³.

В режима на банковата несъстоятелност е установен интересен модел за определяне на реда и начина, по който се извършва продажбата. Съгласно чл. 78, ал. 1 ЗБН синдика е длъжен да състави **програма за осребряване**. Тази програма трябва да предвижда начална дата за започване на процедурите за осребряване и краен срок, до който ще бъдат осребрени всички вещи и имуществени права от масата на несъстоятелността. В програмата за осребряване се описват видът и балансовата стойност на активите, които ще бъдат осребрявани през всеки от месеците в рамките на крайния срок, определен в програмата, начинът на осребряване на тези активи, началната дата и мястото за провеждане на съответната процедура, прогнозната сума, която ще бъде получена през съответния месец в резултат на осребряването. Програмата за осребряване се одобрява от ФГВБ със заповед на управителния съвет на Фонда, като тази заповед не подлежи на обжалване по съдебен ред. В производството по осребряване според ТЗ липсва подобно задължение на синдика, но идеята би могла да се възприеме като практическа подготовка на решението на събранието на кредиторите за определяне на реда и начина за осребряване. Синдикът би могъл да подготви, план, доклад или схема на осребряването, която да представи за обсъждане и приемане от събранието на кредиторите²⁰⁴.

Друга особеност на производството по осребряване на имущество на банка е наличието на стриктни правила относно *оценката на имуществото на банката* – длъжник. Съгласно чл.80 ал. 3 от ЗБН оценката на недвижимите вещи не може да бъде по-малка от данъчната им оценка, а оценката на моторните превозни средства - от застрахователната им оценка. Предвидени са и възможности за обжалване и преразглеждане оценката, като тези производства се развиват пред председателя на управителния съвет на Фонда. В производството по ТЗ липсват подобни ограничения (относно размера на оценката), от друга страна подобно на индивидуалното изпълнително производство по ГПК, не се предвижда възможност за обжалване на оценката.²⁰⁵ Различни са и способите за определяне на началната цена, от която започва продажбата в двете производства. В производството по осребряване на имуществото банка началната цена, от която започва продажбата, не може да е по-ниска от 60 на сто от оценката, посочена в описа, а в случаите на публична продажба - 80 на сто от оценката. При осребряването по ТЗ наддавателни предложения за цена под оценката са недействителни.

Разлики се забелязват също така и в *начина на разгласяване на продажбите* по ЗБН и по ТЗ. Обявленията за продажба по реда на ТЗ (при основния ред за осребряване) се поставят на видно място в сградата на общината по седалище на

²⁰³ **Хорозов, Г.** „Последици от продажба на търговското предприятие на банка в несъстоятелност“ сп. „Пазар и право“ бр. 7/98 г.

²⁰⁴ **Калайджиев, А., Голева, П., Марков, М., Маданска, Н.**, Коментар на промените в търговския закон. С. 2003 с. 329.

²⁰⁵ Следва да се отбележи обаче, че и в производството по ТЗ и по ГПК се обръща неоправдано малко внимание на този иначе доста съществен момент при осребряването на имуществото на длъжника.

длъжника и в сградата по адреса на управление на длъжника. Освен това синдикът следва да представи за публикуване обявлението за продажба в специален бюлетин на Министерството на икономиката и енергетиката. При продажба по реда на ЗБН се предвижда по голяма гласност, тъй като освен на посочените места, обявление за продажба следва да се постави на мястото, където ще се извърши продажбата, както и на мястото, където се намира вещта или където се съхранява документацията относно правото - предмет на публична продажба. Освен това по разпореждане на председателя на управителния съвет на Фонда за всеки конкретен случай публичната продажба може да се разгласява и чрез обявление в един или няколко централни всекидневника. Разгласяването чрез публикуване на съобщението за продажбата в централен всекидневник е задължително, когато оценката на веща или правото е за сума над 20 000 лв.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

По мое мнение правната уредба на осребряването на имуществото на банка е с една стъпка пред уредбата на осребряването по ТЗ по следните съображения:

1. В ЗБН предвиждат диференцирани процедури по продажба в зависимост от обекта на продажбата (движима или недвижима вещ или право), както и от цената на продаваното имущество. Това дава възможност производството да се приспособи спрямо особеностите на определената вещ или право.

2. Освен посочените в чл. 716 ал. 1 ТЗ начини за продажба на имуществото на длъжника – като цяло, в обособени части или на отделни вещи и права в ЗБН е предвидена възможност на продажба да се изнасят и други съвкупности, както и предприятие на банка. Това осигурява повече възможности пред синдика при извършването на продажбата.

3. В ЗБН има стриктни правила за извършване на оценката на имуществото на длъжника. Така например според чл.80 ал. 3 от ЗБН оценката на недвижимите вещи не може да бъде по-малка от данъчната им оценка, а оценката на моторните превозни средства - от застрахователната им оценка. В ТЗ подобни ограничения липсват и това поред мен създава предпоставки за изготвяне на нереално занижени оценки.

4. В ЗБН е предвидено задължение на синдика да изготви програма на осребряване, докато в ТЗ липсва подобна възможност. Смятам, че възприемането на този подход в ТЗ би било важна част от практическа подготовка на решението на събрането на кредиторите за определяне на реда и начина за осребряване.

5. ЗБН е предвидена и по голяма гласност при провеждането на продажбата.

По тези съображения препоръчвам *de lege ferenda* законодателят да възприема част от идеите на ЗБН и в търговската несъстоятелност.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] **Калайджиев, А., Голева. П., Марков.М., Маданска. Н.**, Коментар на промените в търговския закон. С.2003 с. 329

[2] **Лалева. П.** „Основни моменти в производството по несъстоятелност на банка според новия закон за банковата несъстоятелност” сп. „Пазар и право” бр. 10/20

[3] **Стефанов, Г.** „Търговска несъстоятелност”, трето издание, ВТ. 2011, с. 294

[4] **Хорозов, Г.** „Последици от продажба на търговското предприятие на банка в несъстоятелност” сп. „Пазар и право” бр. 7/98 г.

За контакти:

докторант Делян Маринов, Катедра “Гражданскоправни науки”, Юридически факултет, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 0888823262, e-mail: delian82@mail.bg